

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

วาทนิเทศ (Speech Communication) หรือรู้จักในชื่อสาขาวิชาวาทวิทยา เป็นแขนงหนึ่งในสาขานิเทศศาสตร์ (Communication Arts) ที่ว่าด้วยการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์สื่อสารของมนุษย์ทุกรูปแบบ ทุกระดับ ทุกบริบท ในกระบวนการติดต่อสื่อสาร โดยใช้ภาษาในเชิงวัจนะ ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน และภาษาในเชิงอวัจนะ ที่ไม่ใช่คำพูดในการสื่อสาร (วิรัช ลภีรัตนกุล, 2525; จำนง วิบูลย์ศรี, 2538; 2544; อรพรรณ ปิรันธนีโอวาท, 2550)

จุดเริ่มต้นของการเรียนการสอนสาขาวิชาวาทวิทยา ปรากฏอย่างชัดเจนในประเทศสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 (ประมาณปี ค.ศ. 1890) และต่อมาในปี ค.ศ. 1914 ได้มีการก่อตั้ง National Association of Academic Teachers of Public Speaking (NAATPS) ซึ่งถือเป็นสมาคมวิชาการทางวาทวิทยาแห่งแรก โดยตลอดระยะเวลา 100 ปี ที่สมาคมทางวาทวิทยาแห่งนี้เปิดดำเนินงานมานั้น มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนชื่อสมาคมเพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสมาคมในแต่ละยุคที่มีการปรับตัวตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนชื่อครั้งสำคัญเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1970 ภายใต้ชื่อ Speech Communication Association (SCA) นอกจากนี้ชื่อที่ถูกเลือกขึ้นนี้จะสะท้อนความเป็นตัวตนของศาสตร์สาขาได้อย่างชัดเจนแล้ว ยังเป็นยุคแรกที่เกิดการประยุกต์ความรู้ของสาขาวิชาออกไปอย่างกว้างขวาง มีการขยายตัวของงานวิจัยที่แตกแขนงออกไปอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน ทั้งด้านการสื่อสารประยุกต์ การสื่อสารมวลชน การศึกษาข้อความในการสื่อสาร เป็นต้น ปัจจุบัน SCA เป็นที่รู้จักในชื่อ National Communication Association (NCA) ซึ่งถูกเปลี่ยนเพื่อเป็นการปรับตัวตามบริบทของการสื่อสารสมัยใหม่ แต่ความเป็นศาสตร์สาขาวิชาวาทวิทยานั้นยังคงอยู่ (Cohen, 1995; Gronbeck, 1999; Keith, 2008; National Communication Association [NCA], 2011: Online) จะเห็นได้จากในปัจจุบัน มีผู้สนใจเข้าศึกษาต่อทางวาทวิทยาในระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอกอย่างต่อเนื่อง กอปรกับมีการเปิดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยอย่างแพร่หลายทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา (Wardrope, 1999; Morreale and Backlund, 2002) และประเทศอื่นๆ ในแถบยุโรปและเอเชียแปซิฟิก เช่น ประเทศรัสเซีย และประเทศออสเตรเลีย (Beebe, Kharcheva and Kharcheva, 1998; Irwin, 1998)

การเรียนการสอนสาขาวาทวิทยาในประเทศไทย ในระยะแรกนั้น มีสถานะเป็นเพียง รายวิชาที่แทรกอยู่ตามหลักสูตรภาษาไทย ภายใต้ชื่อวิชาการพูด วาทวิทยา วาทศาสตร์ หรือ วาทศิลป์ (ซึ่งยังปรากฏรายวิชาอยู่ในการเรียนการสอนหลักสูตรภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยราช ภัฏต่างๆ ในปัจจุบัน) จนเมื่อมีการก่อตั้งแผนกสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์ขึ้น (ปัจจุบันคือคณะนิเทศศาสตร์) ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2508 โดยก่อตั้งภาควิชา วาทวิทยาและสื่อสารการแสดงขึ้นพร้อมกัน ถือเป็นครั้งแรกที่วาทวิทยาถูกบรรจุเป็นรายวิชาบังคับ (จำนง วิบูลย์ศรี, 2538) ต่อมาในปี พ.ศ. 2516 จึงมีการเปิดสอนวาทวิทยาเป็นสาขาวิชาเอกใน หลักสูตรระดับปริญญาตรี และหลักสูตรระดับปริญญาโท ในปี พ.ศ. 2541 จนถึงปี พ.ศ. 2551 มี นิสิตสาขาวาทวิทยาในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สำเร็จการศึกษาไปทั้งสิ้น 11 รุ่น จำนวน รวม 156 คน นับจากจำนวนวิทยานิพนธ์ที่ได้รับการตีพิมพ์ (นันทกฤต โรตมนันทกฤต, 2554)

ในปี พ.ศ. 2552 คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้มีการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรระดับปริญญาโท โดยหลอมรวมทุกสาขาวิชาเข้าด้วยกันภายใต้หลักสูตรนิเทศศาสตรมหา บัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์ และแบ่งกลุ่มวิชาใหม่ โดยสาขาวิชาวาทวิทยาถูกจัดเป็นกลุ่มวิชาการ สื่อสารผ่านสื่อและวาทนิเทศ (Speech and Mediated Communication) จากการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรในปี พ.ศ. 2552 ได้ส่งผลกระทบต่อสาขาวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จำนวนผู้เข้าศึกษาใน กลุ่มวิชาการสื่อสารผ่านสื่อและวาทนิเทศในหลักสูตรใหม่ระดับปริญญาโทมีจำนวนน้อยมาก ซึ่ง จำนวนของนิสิตตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 – 2555 รวมกัน มีจำนวนเพียง 8 คน เท่านั้น ส่งผลให้การ เรียนการสอน การเผยแพร่องค์ความรู้ในสาขาวาทนิเทศอยู่ในวงจำกัด

นอกจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ยังมีปัญหาที่ส่งสมจากในอดีตอันเป็นปัญหาเดิม ของสาขาอยู่แล้ว ได้แก่

ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับองค์ความรู้ของวาทวิทยา กล่าวคือ มีความเข้าใจใน นิยามของศาสตร์สาขาที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เนื่องจากเข้าใจว่าสาขาวาทวิทยาเป็น ศาสตร์ที่มุ่งเน้นฝึกปฏิบัติไปในด้านของการพูดเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนการสอน รายวิชาเกี่ยวกับวาทวิทยา ในยุคที่ยังไม่มีผู้เชี่ยวชาญที่สำเร็จการศึกษาในด้านวาทวิทยาโดยตรง ทำให้ผู้เรียนรุ่นใหม่ ซึ่งอาจจะมีทักษะทางการพูดและการแสดงออกที่ไม่โดดเด่นนัก ไม่กล้าที่จะ เลือกรเรียนในสาขาวาทวิทยา

ความเข้าใจที่ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่รองรับบัณฑิตในสาขากล่าวคือ ศาสตร์สาขาวิทยาศาสตร์การสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนในด้านการประกอบอาชีพต่อบุคคลภายนอก ทั้งคนในสังคม ผู้เรียนรุ่นใหม่ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ประกอบการ โดยจากการศึกษาวิจัยของคณาจารย์ในภาควิชาวิทยาศาสตร์และการสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และการประกอบงานอาชีพ (อรรณพ ปิณฑโนโวาท และ ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์, 2531) ที่ทำการศึกษาเพื่อประเมินหลักสูตรและการพัฒนาให้สอดคล้องกับสายอาชีพ รวมถึงทัศนคติของผู้ประกอบการที่มีบุคลากรทางวิทยาศาสตร์ในองค์กร ทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างทั้งผู้ประกอบการและบัณฑิตในสาขาซึ่งทำงานอยู่กับผู้ประกอบการนั้นๆ ผลการวิจัยพบว่า แม้ผู้ประกอบการจะมีทัศนคติที่ดีต่อบุคลากรทางวิทยาศาสตร์ แต่ด้วยความไม่ชัดเจนของสาขาในเรื่องของสายอาชีพ จึงทำให้ไม่มีตำแหน่งงานรองรับโดยตรงโดยผู้ประกอบการเข้าใจว่าวิทยาศาสตร์นั้นเป็นการมุ่งเน้นเพื่อฝึกทักษะทางการสื่อสารของบัณฑิตไม่ใช่สายอาชีพ ทำให้รู้สึกไม่มั่นใจที่จะเลือกเรียนในสาขานี้ เพราะกลัวว่าจะไม่มีงานรองรับหลังจบการศึกษา แม้ว่าการศึกษาดังกล่าว จะผ่านไปกว่า 25 ปีแล้ว แต่ทัศนคติของผู้ประกอบการรวมถึงความชัดเจนในด้านวิชาชีพของสาขาวิทยาศาสตร์ ที่สะท้อนออกมาตามผลการวิจัยข้างต้นนั้นกลับไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด

การให้ความรู้ที่ชัดเจนในด้านวิชาการและวิชาชีพ เกี่ยวกับศาสตร์สาขาวิทยาศาสตร์ น่าจะเป็นหนทางหนึ่ง ในการพัฒนาและรักษาศาสตร์สาขาให้คงอยู่ ซึ่งในปัจจุบัน ยังไม่มีปรากฏแหล่งรวบรวมความรู้เกี่ยวกับศาสตร์สาขาวิทยาศาสตร์อย่างชัดเจน การนำความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology) มาใช้ โดยเฉพาะสื่อสมัยใหม่ สามารถเข้ามาช่วยให้การเผยแพร่ข้อมูลของศาสตร์สาขาดังกล่าวมีความชัดเจนและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี เพราะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตลอดทศวรรษที่ผ่านมา ได้สร้างผลกระทบในหลายด้านต่อสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อสาขาวิทยาศาสตร์ ตามที่ได้มีการคาดการณ์แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงนี้เอาไว้ล่วงหน้าถึง 10 ปี (จำนง วิบูลย์ศรี, 2544) เนื่องจากบทบาทของเทคโนโลยีได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงนิยามของศาสตร์สาขา ให้ต้องปรับตัวเข้าสู่วิทยาศาสตร์เชิงประยุกต์ ในขณะเดียวกัน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนี้ ยังเป็นทั้งเครื่องมือ ทั้งช่องทางการสื่อสาร ทั้งสื่อกลางที่ช่วยให้ศาสตร์สาขาวิทยาศาสตร์สามารถพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง

นอกจากแนวความคิดในการพัฒนาและรักษาศาสตร์สาขาข้างต้นแล้ว การศึกษาวิจัยครั้งนี้ยังส่งผลดีต่อการพัฒนาด้านวิชาการทางวาทวิทยา เครือข่ายวาทนิเทศออนไลน์ที่สร้างขึ้นจากผลการวิจัย จะกลายเป็นหนึ่งในสื่อกลางทางการสื่อสาร ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย และในระดับสากลกับองค์กรทางวิชาการด้านการสื่อสารในต่างประเทศ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการศึกษาวิจัยในสาขาวาทวิทยา และศาสตร์แขนงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีมาตรฐานและคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น

ในด้านวิชาชีพ เครือข่ายวาทนิเทศออนไลน์ จะเป็นศูนย์กลางในการบริการความรู้ทางวิชาชีพให้องค์กรและผู้สนใจสามารถเข้ามาใช้บริการเพื่อนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาองค์กรและการประกอบอาชีพในสายอาชีพต่างๆ ต่อไป มากไปกว่านั้น เครือข่ายวาทนิเทศออนไลน์จะยังศูนย์กลางในการเปิดเสรีความรู้ ด้านการพัฒนาศักยภาพและความสามารถในการสื่อสาร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและยกระดับศักยภาพของประชาชนในประเทศและแรงงานไทย

เครือข่ายวาทนิเทศออนไลน์ที่สร้างขึ้น จะยังมีบทบาทสำคัญในการขยายองค์ความรู้ทางวาทวิทยาให้มีความกว้างขวาง และเป็นดั่งเสาหลักของแผ่นดินทางวาทวิทยาของประเทศไทย การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะค้นหาแนวทางในการออกแบบเนื้อหาและรูปแบบการพัฒนาศาสตร์สาขาในด้านวิชาการและวิชาชีพ โดยใช้แนวคิดการสร้างเครือข่ายสังคมและเครือข่ายความรู้ในสื่อออนไลน์ เข้ามาช่วยในการพัฒนาศาสตร์สาขาให้สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้สนใจที่ต้องการเข้าร่วมในเครือข่ายวิชาการและวิชาชีพ พัฒนาความรู้เชิงประยุกต์เพื่อการพัฒนาสังคม และสามารถประชาสัมพันธ์ศาสตร์สาขาผ่านเครือข่ายวาทนิเทศออนไลน์ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นต่อไป (ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยจะขอใช้ชื่อสาขา “วาทนิเทศ” เพื่อให้ตรงกับคำต้นฉบับในภาษาอังกฤษ โดยเป็นที่เข้าใจว่า เป็นสาขาเดียวกันกับสาขาวาทวิทยา)

วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อค้นหาแนวทางการสร้างเครือข่ายวาทนิเทศในสื่อออนไลน์ อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อค้นหาเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ ในการพัฒนาเครือข่ายวิชาการทางวาทนิเทศในสื่อออนไลน์

2. เพื่อค้นหาเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ ในการพัฒนาเครือข่ายวิชาชีพทางวาณิชในสื่อออนไลน์
3. เพื่อค้นหาแนวทางการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวาณิชในสื่อออนไลน์ เพื่อการพัฒนาสังคม
4. เพื่อออกแบบแผนผังเว็บไซต์ต้นแบบ ในการพัฒนาเครือข่ายวาณิชในสื่อออนไลน์

ปัญหานำวิจัย

1. เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ ในการพัฒนาเครือข่ายวิชาการทางวาณิชในสื่อออนไลน์เป็นอย่างไร
2. เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ ในการพัฒนาเครือข่ายวิชาชีพทางวาณิชในสื่อออนไลน์เป็นอย่างไร
3. เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ ในการพัฒนาความรู้ทางวาณิชเชิงประยุกต์เพื่อการพัฒนาสังคมในสื่อออนไลน์เป็นอย่างไร
4. แผนผังเว็บไซต์ต้นแบบ ในการพัฒนาเครือข่ายวาณิชในสื่อออนไลน์เป็นอย่างไร

ขอบเขตการศึกษา

1. ศึกษาจากแหล่งข้อมูลตัวอย่าง รวม 3 ด้าน ด้านละ 10 เว็บไซต์ แต่ละด้านเป็นกลุ่มเว็บไซต์ที่มีเนื้อหา ตรงตามแนวทางการคัดเลือกที่ผู้วิจัยได้กำหนดเอาไว้ในระเบียบวิธีวิจัย โดยคัดเลือกเฉพาะเว็บไซต์ภาษาอังกฤษ ภาษาสเปน และภาษาไทย รวม 30 เว็บไซต์ ได้แก่
 - 1.1 แหล่งข้อมูลตัวอย่างด้านเครือข่ายเพื่อการพัฒนาทางวิชาการ
 - 1.2 แหล่งข้อมูลตัวอย่างด้านเครือข่ายเพื่อการพัฒนาทางวิชาชีพ
 - 1.3 แหล่งข้อมูลตัวอย่างด้านเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม
2. ศึกษาแหล่งข้อมูลตัวอย่างในแต่ละเว็บไซต์ เฉพาะรายการเนื้อหา รายละเอียดเนื้อหา และการออกแบบเพื่อนำเสนอเนื้อหา ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการออกแบบด้านกราฟิก และองค์ประกอบทางการออกแบบอื่นๆ

นิยามศัพท์เฉพาะ

วาทนิเทศ หมายถึง แขนงวิชาหนึ่งในสาขานิเทศศาสตร์ ที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารของมนุษย์ทุกรูปแบบ ทุกระดับ ทุกบริบท ในกระบวนการติดต่อสื่อสาร โดยใช้ภาษาในเชิงวจนะ ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน และภาษาในเชิงอวัจนะ ที่ไม่ใช่คำพูดในการสื่อสาร

เครือข่ายวาทนิเทศ หมายถึง เครือข่ายความรู้ ที่มีกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวข้องกับสาขาวาทนิเทศ ได้แก่ คณาจารย์ในสาขา นักวิชาการ นักวิชาชีพ ศิษย์เก่าสาขาวาทนิเทศ นิสิต/นักศึกษาในสาขา เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ การนำความรู้ไปใช้ในวิชาชีพ และทำประโยชน์เพื่อการพัฒนาสังคม อีกทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์ศาสตร์ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

เครือข่ายวิชาการทางวาทนิเทศ หมายถึง การรวมตัวของคณาจารย์และนักวิชาการในสาขาวาทนิเทศและสาขาที่เกี่ยวข้อง มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ

เครือข่ายวิชาชีพทางวาทนิเทศ หมายถึง การรวมตัวของกลุ่มบุคคลและองค์กรที่สนใจในองค์ความรู้ของสาขาวาทนิเทศ มีเป้าหมายเพื่อนำความรู้ทางวิชาการมาประยุกต์ใช้ในการประกอบวิชาชีพต่างๆ

เครือข่ายพัฒนาสังคม หมายถึง เครือข่ายความรู้สำหรับบุคคลทั่วไปที่สนใจในศาสตร์สาขา และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สื่อออนไลน์ หมายถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทเว็บไซต์ที่มีการสร้างเครือข่ายความรู้เพื่อใช้ในการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพ ความรู้ที่นำไปใช้ในการพัฒนาสังคม และใช้ในการประชาสัมพันธ์สาขาวาทนิเทศ

เครือข่ายวาทนิเทศในสื่อออนไลน์ หรือ เครือข่ายวาทนิเทศออนไลน์ หมายถึง เครือข่ายวาทนิเทศที่ถูกสร้างในรูปแบบของเครือข่ายความรู้บนเว็บไซต์ เพื่อใช้ในการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพ ความรู้ที่นำไปใช้ในการพัฒนาสังคม และใช้ในการประชาสัมพันธ์สาขาวาทนิเทศ

แผนผังเว็บไซต์ต้นแบบ หมายถึง โครงร่างแม่แบบที่แสดงรายการเนื้อหาและการเชื่อมโยงทั้งหมดที่ได้จากการออกแบบ ซึ่งจะถูกรวบรวมอยู่ในเว็บไซต์ โดยแผนผังเว็บไซต์ต้นแบบ อาจถูกออกแบบให้แสดงผลตามโครงร่างที่ปรากฏจริงของเว็บไซต์ หรือแสดงผลเป็นกลุ่มของเนื้อหาก็ได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถนำผลการวิจัยไปสร้างเป็นเครือข่ายวาณิชชอออนไลน์ให้สามารถใช้งานได้
อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อรองรับการพัฒนาความรู้ทางวิชาการ ความรู้ที่นำไปใช้ในการประกอบอาชีพ
ความรู้เชิงประยุกต์เพื่อการพัฒนาสังคม และเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์สาขาวิชาวาณิชชอ ได้
อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล
2. สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์เพื่อบริหารเครือข่ายวาณิชชอออนไลน์ให้สามารถ
ตอบสนองความต้องการของสมาชิกในการเข้าใช้งานเครือข่ายวาณิชชอในสื่อออนไลน์ได้อย่างมี
ประสิทธิภาพสูงสุด
3. เครือข่ายวาณิชชอออนไลน์ที่สร้างจากผลการวิจัย จะเป็นสื่อกลางในการสร้างความ
ร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย และความร่วมมือกับองค์กรทางวิชาการด้านการสื่อสารใน
ต่างประเทศ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการศึกษาวิจัย ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่ดียิ่งขึ้น
4. เครือข่ายวาณิชชอออนไลน์ที่สร้างจากผลการวิจัย จะเป็นศูนย์กลางในการให้บริการ
ทางความรู้แก่องค์กรและผู้สนใจ ในการนำความรู้ไปพัฒนาองค์กรหรือนำไปประยุกต์ใช้ในการ
ประกอบอาชีพ
5. เครือข่ายวาณิชชอออนไลน์ที่สร้างจากผลการวิจัย จะเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
บุคลิกภาพและความสามารถในการสื่อสารของประชาชน รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถและ
ศักยภาพของแรงงานไทย
6. เครือข่ายวาณิชชอออนไลน์ที่สร้างจากผลการวิจัย จะเป็นอีกหนึ่งตัวขับเคลื่อน ที่มี
บทบาทในการขยายองค์ความรู้ทางวาณิชชอออกไปอย่างกว้างขวาง ในฐานะเสาหลักของแผ่นดิน
ทางวาณิชชอในประเทศไทย